

5.HAFTA: ROMA KENTİ GELİŞİMİ

Konum:

(DIA) Roma Kenti, Orta İtalya'nın dağlık bölgesinden çıkan Tiber Nehri'nin denize ulaştığı aşağı düzlük kısmında kurulmuştur. Yaklaşık denizden 30 km içerde kurulan kente denizden ulaşım **Tiber Nehri** üzerinden teknelerle sağlanmıştır. Kentin konumunu, Tiber Nehri'ndeki bir adanın hemen ortasındaki **geçit yeri belirlenmiştir**. Bu geçit yeri en erken dönemlerden itibaren Tiber Nehri'nin ağzındaki tuzlalardan iç kesimlere olan ticaret yolunu (**Via Salaria**) oluşturmuştur. Tiber Nehri ile Via Salaria'nın (tuz yolu) oluşturduğu kavşak noktası, erken dönemde pazaryeri daha sonra ise **Forum Boarium'a (hayvan pazarı)** dönüşmüştür.

(DIA) Geç dönem Roma kenti, yedi tepe üzerine kurulmuştur: Büyük düz yerleşim alanıyla **Palatin**; dik ve dar bir tepe olan ve önemli tapınaklarıyla **Kapitol**; alt tabakanın oturduğu **Aventin** olarak üç farklı tepe olarak karışımına çıkar. Bunlara ek olarak **Quirinal**, **Viminal**, **Esquilin** ve **Caelius**, dört sırtı iç kesimle bağlantıyı sağlamaktadır. (DIA) Bu tepeler arasındaki düzlükte nehir geçit yerindeki en eski köprü ve tekne bağlama yerleri ile en eski pazar niteliği taşıyan **Forum Boarium**; Politik ve ekonomik merkez olan **Forum Romanum**; toplantı ve askerî talim alanı olan **Mars bölgesi** (Marsfeld) yer almaktadır. Bu tepeler arasındaki vadilerde oluşan yollar kentin iç bölge ile bağlantısını sağlamakta idi.

Kaynaklar:

Arkeolojik kaynakların yanı sıra Roma Tarihi ile ilgili birçok yazılı kaynak bulunmaktadır. Roma'daki birçok yapı sadece yazılı kaynaklardan bilinmektedir. Modern araştırma, yazılı kaynaklarda belirtilen yapılar ile arkeolojik verilerin bağlantısını kurmayı amaç edinmiştir. (DIA) Bu bağlamda en önemli tekil örnek, "FORMA URBIS ROMAE" dir. Septimius Severus (MS 192-211) Dönemi'nden kalma söz konusu mermer kent planı, temel planları ve açıklamalarıyla Roma kenti için en önemli belgeyi oluşturur. Ancak ne yazık ki bir çok parça halinde ele geçmiştir.

(DIA) Romulus ve Remus, Roma Mitolojisine göre **MÖ 753** yılında Roma şehrini kurmuşlardır. Efsaneye göre Savaş Tanrısı **Mars** ile **Rhea Silvia**'nın ikizleridir. Ataları ise Troia'dan kaçan Aphrodite'nin oğlu **Prens Aeneas**'tır. Aeneas ise Hektor'un kuzenidir.

(DIA) Yunan Mitolojisi'nde 12 tarıdan biri olan Aphrodite (Venüs), Phrygia'da, Ida Dağı'nın (Kazdağı) eteklerinde sığırlarını otlatan çok yakışıklı bir gençle karşılaşır. (DIA) Adı **Ankhises** olan bu genç, Troia kral soyundandır. **Güzelliği, zarafeti ve bereketi** simgeleyen Kharit'lerin süsleyip kokular sürdüğü tanrıça, başka bir kılığa girerek bu gence gözüktür. Onu gören Ankhises şöyle konuşur: *"Selam sana, tanrılar katını bırakıp evime gelen ey kadın! Mutlaka bir tanrıçasın sen. Ya da bu dağın zengin kaynaklarında, sık ormanlarında yaşayan bir perisin. Sana bir sunak diktireceğim, bol adaklar adayacağım, yeter ki Troiaların en ünlüsü yap sen beni, yeter ki bütün halkların sayacağı bir çocuk ver bana!"* Kimliğini saklayan Aphrodite, Ankhises'e bir tanrıça değil, sadece bir kadın olduğunu ve tanrılar tarafından gönderildiğini söyler. Ankhises Aphrodite'yi elinden tutar evine götürür. (DIA) Seviştikten sonra, bütün kutsal parlaklığı Tanrıça, Ankhises'in şaşkınlığı ve korkusu karşısında, merak etmemesini, bu gizi saklamasını bildiği takdirde kendisine bir şey olmayacağını söyler ona. Ne var ki **Ankhises, bu öğüdü tutmaz**, tanrıçaya sahip olmakla övünür bir gün. **Buna kızan Zeus, bir yıldırımla kral Ankhises'i kötürüm eder.**

ERKEN DEMİR DEVRİ (MÖ 10. yy - ~ 620).

Roma Dönemi arkeolojisinin kronolojisi, Yunan'a oranla politik tarihin kesin dönemlerine bağlıdır. Bu daha çok Yunan'ın kültürel, Roma'nın ise **politik güç olarak** anlaşıldığı eski bilimsel bir geleneğin ürünü olarak karşımıza çıkar.

Roma, en başından beri kendine özgü Roma Kültürü'ne sahip değildir, ancak ilerleyen uzun tarih boyunca politik ve kültürel bir merkez durumuna gelmiştir.

(DIA) Roma şehrinde (öncelikle Palatin tepesinde), MÖ 10. yüzyıldan itibaren kesintisiz bir yerleşimin olduğu ispatlanabilmektedir. Bu yerleşimin başlangıcını Palatin tepesindeki **nekropolüyle birlikte bir kulübe yerleşimi** oluşturur. Burada kulübelerin **ahşap dikmelerine** ait kalıntılar bulunmuştur. Bu kulübelerin ahşap dikmelerinin araları söğüt ağacı yaprağı ile örülmüş ve üzeri kille sıvanarak kapatılmış olmalıdır. Ayrıca

Palatin'deki mezarlar ile Forum düzlüğündeki kulübelerin de aynı şekilde restitüsyonu yapılmaktadır.

(DIA) Romulus tarafından MÖ 753 yılında kentin kurulduğu bir hikâyeden öteye geçmez. Palatin tepesinde kurulan söz konusu kentin lokalizasyonu, eski bir anı olarak hatıralarda yer etmiştir. **(DIA)** Biraz daha sonra diğer tepeler üzerinde özellikle **Quirinal** ve **Esquilin**'de de köy benzeri yerleşmeler kurulmuştur. Önceleri kendi içlerinde izole olmuş bu köyler, Palatin tepesindeki güçlü yönetim altında takip eden yüzyıllar boyunca yavaş yavaş gelişmişlerdir.

(DIA) MÖ 10. yüzyıldan MÖ 8. yüzyıla kadar Roma, Latium'daki Erken Demir Devri kültürüne aittir. Bu kültür Roma'yı kuzeyden sınırlayan Etruria'daki Villanova Kültürü ile paraleldir. MÖ geç 8. yüzyıldan itibaren ve özellikle 7. yüzyılda Etruria ve Güney İtalya'dan gelen Yunan Tüccarlarla artan ticari ilişkiler, Roma kentinin yunanlaşmasının ilk adımlarını atmıştır.

ETRÜSK KRALLIK DÖNEMİ (MÖ ~620 – 509)

MÖ 7. yüzyıl boyunca Roma'da kuzeyden Tiber Nehri'nin karşı yakasına kadar uzanan alanda üstün Etrüsk kültürünün etkisi açık bir şekilde görülür. **(DIA)** Tarihi kaynaklara göre Roma'nın son üç kralı **Tarquinius Priscus**, **Servius Tullius** ve **Tarquinius Superbus** Etruria'lıydı. Bu kralların gerçekliği tartışmalıdır, ancak arkeolojik veriler en azından söz konusu tarihsel kaynakların özünde gerçeklik payı taşıdıkları konusunda birliktelik oluşturmaktadırlar. Öyle anlaşılıyor ki söz konusu krallar, **askeri güç kullanarak** Roma'nın yönetimini ele geçirmişler ve Yunan Dönemi'nden bildiğimiz **Tyranlar gibi benzer** bir yönetim şekli oluşturmuşlardır. Ancak arkeolojik açıdan bakıldığında güçlü bir kültürel Etrüsk etkisinin varlığı görülmektedir. Bu dönemde Roma, özellikle Etrüsk kent plancılığı ve Etrüsk kamu mimarisinin etkisiyle köy vari bir yerleşmeden daha karışık bir yapıya dönüşmüştür.

(DIA) En geç bu dönemde kent, **Palatin, Quirinal, Esquilin, Caelius** olmak üzere dört bölgeye ayrılmıştır. Ayrıca kutsal tepe olarak **Kapitol** önem kazanmış ve **(DIA)** kent

büyük bir surla (Servius Tullius suru) çevrelenmiştir. Söz konusu surun inşası Roma'da MÖ 578-534 yıllarında hüküm süren **Kral Servius Tullius'a** atfedilmektedir. Kral Servius Tullius'un halefi Tarquinius Superbus döneminde söz konusu sur güçlendirilmiş ve özellikle Agger Tarquinii bölgesinde yükseltilmiş olmalıdır. **(DIA)** Ancak günümüze ulaşmış olan surun kalıntıları MÖ 4. yüzyıla tarihlenmektedir. Romalı tarihçi **Titus Livius'a** göre o zamanki yöneticiler MÖ 378 yılında Kelt (Galat) akınlarından sonra suru yeniden inşa ettirmişlerdir. Söz konusu bu yeni sur, birçok yerde ispatlandığı üzere Servius Tullius surunun üzerine inşa edildiği için bu adla anılmaktadır.

(DIA) Merkezi resmi kült, Kapitol tepesindeki "Kapitol Üçlüsü" olarak bilinen **Jüpiter Optimus Maximus** (Zeus), **Iuno Regina** (Hera) ve **Minerva** (Athena) adına inşa edilen bir tapınak ile kurulmuştur. Söz konusu bu tapınağın yapımı **Tarquinius Priscus** tarafından başlatılmış, Tarquinius Superbus tarafından tamamlanmış ve sözde MÖ 509 yılında Cumhuriyet konsülü olan **Brutus** tarafından açılmıştır.

(DIA) Bu tapınak yapısı, tipik Etrüsk biçimindedir: Bir podiyum üzerinde yükselen **peripteros sine postico** (*arka cephesinde sütun bulunmayan sadece üç tarafında sütun sırasının olduğu tapınak*), ahşaptan oluşturulan sütunlar ile üst yapı ve bezemeli terra kotta kaplama plakaları bu tipik Etrüsk biçimi olarak sayılabilir. Fortuna'ya (Tyche) adanmış benzer bir tapınak Forum Boarium'da inşa edilmiştir.

(DIA) Kentin yaklaşık 20 farklı yerinde tapınak ve diğer kamu binalarına ait olabilecek Etrüsk tipinde terra kotta pişmiş toprak kaplama levhaları bulunmuştur. O zamanlar Roma kenti **Etrüsk karakterinde** bir şehre dönüşmüş olmalıdır.

(DIA) MÖ 600 yıllarında Palatin'in kuzeyindeki düzlük alandaki ev ve mezarlar yıkılarak ilk forum alanı inşa edilmiştir (bu Atina ile yaklaşık aynı zaman denk gelmektedir). **Bu forum alanı**, açık su kanallarının oluşturduğu bir sistem ile kurutulmuştur. Kuzeybatı uçta **Volcanus** tapınağının yanında **halk toplantıları için (Comitium)** bir alan ile **Senato için bir yapı (Curia)** inşa edilmiştir. Söz konusu forum alanının iki uzun kenarını dükkânlar (**tabernae**) çevrelemiştir. Böylece Roma, **politik ve ticari bir merkeze sahip** olmuştur.

ERKEN VE ORTA CUMHURİYET DÖNEMİ (MÖ 509-367; MÖ 367-201)

(DIA) Roma'daki krallar, yine tarihi kaynakların verdikleri bilgilere göre MÖ 509 yılında, hemen hemen Atina'daki Tyranlarla aynı zamanda bir darbe ile ortadan kaldırılmıştır. Atina'daki Tyranlar ile Roma'daki Etrüsk kralların hemen hemen aynı tarihlerde ortadan kaldırılmış olması bu tarihin güvenilirliğini azaltıyorsa da yaklaşık bu tarihlerde Etrüsk Kralları ortadan kalkmış olmalıdır. Roma'daki bu gelişim, Anadolu'da olduğu gibi demokrasinin gelişmesini yönünde değil, ancak soyluların (Patriciler/Yun: *πατρισιος*, Roma'da arazi sahibi aristokratlar/soylu sınıf) cumhuriyet yönetimini doğurmuştur. MÖ 5. ve 4. yüzyıldaki savaşlarda, Pleblerin (köylü sınıfı) önde gelen aileleri politik eşitliği sağlamışlardır (Patrici-Pleb). Nobilitet olarak adlandırılan bu sınıf politik makamları yönetmekte ve senatoya hükmetmekteydi.

(DIA) Cumhuriyetin kurulması ilk önce kent gelişimi için canlılık sağlamıştır. Forum'da, Etrüsk krallarından halka kalan devlet hazinesinin saklanması amacıyla MÖ 494 yılında **Saturn (Mars)** için bir tapınak inşa edilmiştir. Hemen bu tapınağın yanında Antagonist tanrılar için bir tapınak inşa edilmiştir. **MÖ 484** yılında Dioskur kardeşlerden Castor adına bir tapınak daha inşa edilmiştir.

Takip eden bu yüzyıl boyunca çok daha az kültürel varlıkların ortaya çıktığı görülür. Bunun nedeni bir yandan **Syrakusa** karşısında Etrüsklerin MÖ 474 yılındaki Kyme Deniz Savaşı'nda yenilmeleri ve Yunan dünyası ile olan ticaretin durgunlaşması, diğer yandan Galyalıların (Keltlerin/Galatların) İtalya'yı istila etmeleri, hatta MÖ 387 yılında kısa süre de olsa Roma'yı fethetmeleridir. (DIA) Yunanistan ile bağlantıların tamamen kopmamış oluşunu Apollon Medicus için inşa edilen tapınak göstermektedir (MÖ 431). Bu tapınağın inşa edilmesi bir veba salgınına bağlanmaktadır. Tanrının Yunan kökenli olması nedeniyle tapınağı **kent dışına inşa** edilmiştir.

MÖ 4. yüzyılda Roma'da tekrar bir mimari canlılığın olduğu görülür. (DIA) Bunun ilk belirtisi Kral Servius Tullius'a atfedilen kent surudur (Servius Suru). Ancak taş

malzemedi şehir surunun inşası **MÖ 378'den** sonra olmuştur. **11 km** uzunluğu ile Güney İtalya ve Sicilya'nın kuzeyindeki Yunan şehirleri içerisindeki en uzun sordur.

Orta Cumhuriyet Dönemi'ndeki askeri genişlemeyle birlikte, yine yoğun bir şekilde tapınak yapılarının ortaya çıktığı görülmektedir. **(DIA)** Bunun için tipik örnek Forum **Boarium'daki Area Sacra'nın** yenilenmesi gösterilebilir. Burada MÖ 4. yüzyıl ortasından önce beklide MÖ 5. yüzyılda çok etkileyici iki simetrik tapınak inşa edilmişti. Bu tapınaklar, MÖ 264 yılında tapınakların önündeki alanda inşa edilen üç anıt ile tamamlanmıştır. Burada bir yuvarlak ve iki kare biçimli postament söz konusudur. Bu postamentler üzerinde komutan **M. Fulvius Flaccus**, Etrüsklerin ana kutsal alanı olan **Volsinii'nin** yağmalanmasıyla ganimet olarak elde ettiği 2000 figürden oluşan bronz grubun bir kısmını diktirmiştir.

(DIA) Yine bu dönemde forum yeniden düzenlenmiştir. Cumhuriyet'in başlangıcında kendi biçimini alan **Comitium'daki konuşmacı tribünü** yükseltilmiş ve ganimet olarak ele geçirilen gemi pruaları (Rostra) ile süslenmiştir. **Bu Roma'daki ilk politik zafer anıtı olarak karşımıza çıkmaktadır (MÖ 338).**

Forum'dan gıda tüccarları kendi pazarlarına kaydırılarak bu alan sadece politik, hukuki ve ticari bir alana dönüştürülmüştür. Zafer kazanmış kumandanların ve başarılı devlet adamlarının şeref/onur anıtları, halkın gözünde başarı ve şanı simgeliyordu ve böylece Forum politik bir mekân işlevi kazandı.

Hzla gelişen ve çoğalan toplumun ihtiyaçları için bu dönemden itibaren **(DIA)** büyük su kanallarının (Aqua Appia) ve **(DIA)** sağlam yolların (Via Appia) yapılması hem askeri hem de ticari açıdan büyük önem taşımaktaydı.

(DIA) GEÇ CUMHURİYET DÖNEMİ (MÖ 201 – 31)

Romalıların Kartaca (Karthago) zaferinden sonra Roma (MÖ 202), Batı Akdeniz'de en güçlü kuvvet konumuna ulaşmıştır. Hemen bu zaferin ardından Doğu'daki Helenistik Krallıkların da Roma karşısında yenilgiye uğramaları Roma'yı sadece rakipsiz bir güç haline getirmenin yanı sıra, modern Yunan kültürünü ve yaşam biçimini de Romalılar için

ulaşılabilir kılmıştır. MÖ 2. – 1. yüzyılda Roma, tamamen yaşam biçimini kesin olarak değiştirmiş ve Hellenleşmiştir.

(DIA) Çok hızlı bir şekilde Forum, Roma'nın yeni görevlerine uyum sağlamak için **politik ve ticari bir merkez** durumuna dönüştürülmüştür. Bu bağlamda en önemli yeni yapılar olarak büyük çarşı bazilikaları öne çıkmaktadır: **Bazilika Porcia** (MÖ 184, tamamen tahrip olmuştur); **Bazilika Aemilia** (MÖ 179), **Bazilika Sempronia** ve daha sonra **(DIA) Bazilika Iulia** (MÖ 169) gibi inşa edilen bazilikalar arasında sayılır. Ayrıca ticari ve hukuki işler için **büyük stoa'ların** yapıldığı görülür. Yine en önemli değişiklik, özellikle zafer kazanmış komutanların elde ettiği ganimetlerle inşa edilen tapınak mimarisinde ortaya çıkar.

Mimari tasarımlar kısmen yeni Yunan modellerini örnek almıştır, kült heykelleri yine Yunan stilinde gerçekleştirilmiştir. Bu eserler zafer kazanmış komutanların doğudan getirdiği Yunan mimar ve heykeltıraşlar tarafından ve çoğunlukla Yunanistan'dan getirilen **değerli mermerlerden** yapılmışlardır. **(DIA) Porticus Metelli** (MÖ 146, Octavia Stoa'sı, Lat. Porticus Octaviae), Quintus Caecilius Metellus Macedonicus tarafından MÖ 146 yılında inşa edilmiştir. Ancak bu Stoa'nın yerine MÖ 33 ile 23 yılları arasında Augustus kız kardeşi **Octavia** adına tamamen yepyeni bir yapı kompleksi inşa ettirmiştir. Bu yapı kompleksi bir kütüphane ile bir Curia'yı içermektedir.

Porticus Metelli, Jüpiter Stator ve Iuno Regina'ya ithaf edilen tapınaklarla birlikte, Yunan tipinde bir tapınak avlusu (*temenos*) Atina'nın en ünlü heykeltıraşlık okulundan sanatkarların yapmış olduğu kült heykelleri bunun için sade bir örnektir.

Askeri başarıların sonucu olarak tüccarlar da çok zenginleşmiş ve komutanlar gibi aynı şekilde başkenti yeni tapınaklarla donatmışlardır. **(DIA)** Tipik Yunan biçiminde olan Tiber Nehri kenarındaki ve Forum Boarium'daki bu yuvarlak yapı (Tholos), çok zafer kazanmış Herkül tapınağı, aynı zamanda Hercules Olivarius olarak ta adlandırılan çok zengin bir zeytinyağı tüccarı olan **Olivarius** lakaplı **Hercules** tarafından yaklaşık MÖ 120 yıllarında yaptırılmıştır. Tholos planlı ve çevresinde sütunları bulunan bu tapınak, **büyük oranda mermerden yapılmış ve günümüze ulaşmış Roma'daki en eski tapınaktır.**

MÖ 1. yüzyılın en güçlü komutanları gösterişli mimari proje ve anıtlarla önem kazanmıştır. Söz konusu bu komutanlar, Askeri birliklerinin gücü nedeniyle senatoda çok önemli pozisyonlar elde etmişler ve böylece monarşiye doğru bir gelişime yol açmışlardır.

MÖ 1. yüzyıldaki yapılaşma faaliyetleri **sanki yapı ve anıt savaşına** dönüşmüştür. **(DIA)** Büyük Pompeius, Mars alanında (Marsfeld) MÖ 55 yılında, **ilk taş tiyatroyu inşa ettirmiştir**. Bu yapıya ait temel kalıntıları ile tiyatronun genel hatları günümüzde halen görülebilmektedir. Bu tiyatro, gürültülü bir eğlence yeri idi. **(DIA)** Cavea'nın üzerinde yükselen Pompeius'un koruyucu tanrısı **Venus Victrix**'in (Mazaffer Venüs) tapınağıyla birlikte gösterişli tiyatro yapısı; ona bitişik sütunlarla çevrili bir bahçe ve batısında senato toplantıları için bir salondan oluşan bir kompleksi içeriyordu.

(DIA) Caesar, Galya'da ele geçirdiği ganimetlerle Pompeius'un yapıları ile rekabet edebilecek **Venus Genetrix** (anneliğin ve ev hayatının tanrıçası doğurgan Venüs) ile birlikte yeni bir forum (Forum Iulium/Askanius) inşa ettirmiştir. Bu tapınakta Caesar, tanrıçayı kendisinin mitolojik atası olarak onurlandırmış ve **böylece Pompeius'un karşısında kendisini halkın gözünde daha gözde kılmıştır**. Eski foruma komşu olan yapılar kompleksi için senato binasını (Curia) tamamen yıktırılmış ve başka bir yere yenisini yaptırmıştır. Comitium'u genişletmiş ve konuşmacı tribününün yerini değiştirmiştir. Yaklaşık monarşik yönetime uyan bir tutum izlemiştir.

OCTAVIAN / AUGUSTUS DÖNEMİ (MÖ 31 – MS 14)

(DIA) MÖ 31 yılında Actium'da Marcus Antonius ve **VII. Kleopatra**'ya karşı kazanılan zaferden sonra Sezar'ın üvey oğlu ve yeğeni Octavian, imparatorlukta tek hâkim güç olmuştur. MÖ 27 yılında imparatorluk yasasıyla bu gücü ve Augustus / Sebastos (Ulu/Önder) unvanını almıştır.

Bu yönetim şeklini Octavian, hemen hemen Roma'daki tüm kamu binalarının ve mekânlarının yeni bir düzenlemesiyle ortaya koymuştur. Yaşamının sonuna doğru Augustus kendi ağzından **tuğladan bir şehir devraldığını ve geriye mermerden bir şehir**

bıraktığını söylemiştir (**Sueton, Augustus 28**). (**DIA**) İtalya’da Carrara’da çıkarılan çok kaliteli Luni (ital. *Carrara*) mermerinin işlenecek hale getirilmesiyle bu mümkün olabilmiştir.

MÖ 1. yy’ın ortasından itibaren bu restorasyon politikasının enerjisi ve ölçüsü “**res gestae**”de iyi bir şekilde anlaşılmaktadır. 6. Konsüllüğü’nde (MÖ 28) Augustus, 82 tapınağı yenilemiş, bu tapınakların birçoğunu temelinden itibaren yeniden yaptırmıştır.

Augustus Roma kentini, 14 bölgeye ve 265 semte (*vici*) ayırmıştır. Her semtte merkezi caddelerin kavşak noktalarına yakın yerlere yol tanrıları (**Lar**) için ve imparator ailesi için azat edilmiş köleler yönetiminde kült alanları inşa ettirmiştir. Böylelikle Augustus alt tabakalarla güçlü bir bağ kurmuştur.

İmparatorluk ve imparatorluk ailesi tarafından yönetilen devletin gösterişli merkezi olarak Forum, Augustus Dönemi’nde baştan sona yenilenmiştir. (**DIA**) Daha önce yapımına başlanan ancak Octavian’ın MÖ 29 yılında Actium’daki zaferinin ardından dönüşüyle açılışı yapılan tanrısal Sezar’ın tapınağı (**Divus Iulius**) özellikle bir amaca hizmet etmesi için planlı olarak inşa edilmiştir. Dönemin yöneticisi olan Augustus, tanrısal babası için bir **kült yeri** ile Forum’da yeni bir politik merkez yapmanın yanı sıra aynı zamanda kendi yöneticiliğini de güçlü bir şekilde meşrulaştırmıştır.

(**DIA**) Sezar Tapınağı’nın her iki yanına, Augustus’un başarılı askeri zaferlerinden ötürü Augustus için iki tane zafer takı (**arcus**) **Senato ve Halk** tarafından inşa ettirilmiştir.

(**DIA**) Alanın diğer ucuna aynı şekilde MÖ 29 yılında yeni bir senato binası (**Curia Iulia**) inşa edilmiştir. Senatörler burada Augustus’un dünya egemenliğinin sembolü olan ve **bir globus** üzerinde duran bir Victoria (Nike) heykelinin ayakları önünde toplanıyorlardı.

(**DIA**) Burada Senato ve Halk, imparatora üzerinde Augustus’un dört politik ana erdemi **VIRTUS (Erdem), CLEMENTIA (Merhamet), IUSTITIA (Adalet) ve PIETAS (Dindarlık)** yazılmış olan altın bir onur kalkanı (**Clupeus Virtutis**) hediye etmiştir.

Forum alanının sonunda yer alan bu yapı ve anıtlarda Augustus’un iktidarı etkili semboller kazanmıştır. Forum’daki diğer bütün yapılar aynı şekilde kısmen Augustus’un yakınları ve kısmen de önde gelen politik taraftarları tarafından yeniden inşa ettirilmiştir.

(**DIAx3**) Augustus Forum’u, Sezar Forumu’nun ardından etrafını *stoa*’ların çevrelediği yeni

oluşturulan bir tapınak alanıydı. Augustus Forum'undaki tapınak Mars Ultor (Öç Alan Mars) adanmıştı; burada **söz konusu edilen öç** hem Sezar'ın katledilmesi hem de doğudaki düşmanlara karşı Romalı komutanların birçok askeri mağlubiyetiyle ilgiliydi. Hem Sezar'ın katilleri Augustus tarafından cezalandırılmış hem de söz konusu yenilgiler Augustus'un nihai zaferiyle telafi edilmiş yani öçleri alınmıştır. Çok zengin programlı heykel düzenlemesi ile Augustus Forum alanını savaşın ritüelleri için bir merkez ve kulis olarak donatılmıştır. Bu alanın **MÖ 2 yılında** açılması Augustus iktidarının son törensel yüksek noktasıdır.

Mars Alanı (Marsfeld) Augustus Dönemi'nde Roma'nın en modern semti haline getirilmiştir. Mars Alanı'nın kuzey bölümünde en dikkat çeken yapılar, bizzat Augustus tarafından yaptırılmıştır. **(DIA)** Actium Savaşı'ndan önce yapımına başlanan devasa boyutlardaki **Augustus Mausoleumu**, Romalılara Marcus Antonius karşısında **Octavian'ın Roma'ya gömüleceğini göstermeyi amaçlıyordu**. Bu Augustus'un, Roma kentini Roma İmparatorluğu'nun başkenti olarak koruyacağını ve öldüğünde Roma'ya defnedileceği anlamına geliyordu. Marcus Antonius'un ele geçirilen vasiyetinde, **Roma İmparatorluğu'nun başkentini Alexandria yapacağı** ve oraya gömüleceği yazmaktaydı. Bu Actium savaşından önce **halkın gücünü yanına** almak için Augustus'un planladığı çok büyük bir politik savaştır.

(DIA) Augustus'un Mozelesi'nin hemen güneyine büyük bir güneş saati (**Horologium Augusti**) yaptırmış ve bu güneş saatinin gölge vericisi olarak da Mısır'dan getirttiği Obelisk'i diktirmiştir. Ayrıca Augustus'un Marcus Antonius ve Kleopatra'yı yenmesi şerefine bir zafer anıtı daha yapılmıştır. **(DIA)** Buna ek olarak ayrıca Augustus'un onuruna Senato ve Halk barış sunağını (MÖ 9 yılı; **Ara Pacis**) inşa ettirmiştir.

(DIA) Yine ek olarak Augustus'un generallerinden Agrippa, Pantheon olarak adlandırılan ve tüm tanrılara ve ölümünden sonra Augustus'a da tapınılacağı bir tapınak yani **Pantheon'u** yaptırmıştır.

Söz konusu yapıların dışında bu alan (Mars Alanı) özellikle vatandaşların boş zamanlarını geçirdikleri bir yer haline gelmiştir. Alanın güneyine Augustus bir başka tiyatro daha inşa ettirmiştir. Ayrıca Agrippa ona bitişik spor tesisleri ve **parklarıyla ilk kamu**

hamamını yaptırmıştır. Roma kenti, Mars Alanı'ndaki bu tür yapılaşmayla Hellenistik krallık metropollerinde hayranlıkla izlediği ve öğrendiği yüksek yaşam kalitesine ulaşmıştır.

(DIA) Palatin Tepesi'nde Augustus'un oturduğu konut, daha sonra kazandığı anlamıyla bir saray değildi. Bununla Augustus, Cumhuriyet Dönemi'nin ideolojisine uygun düşüyordu. **Bu ideolojiye göre kamu binaları görkemli, ancak özel yaşam abartısız lüksten uzak olmalıydı.** Söz konusu konut, birçok geleneksel evin birleşmesiyle oluşmuştu. Bu evlerden en önemlisi iyi duvar resimleriyle günümüze ulaşmıştır. Augustus'un evine bitişik kült alanlarından ötürü Augustus'un evi ön plana çıkmıştır. Augustus'un koruyucu tanrısı Apollon'un tapınağıyla ve ona yakın tanrıların tapınaklarıyla Augustus'un evi önemli hale gelmiştir. Buna ek olarak Roma kentini kuran mitolojik **Romulus'un** oturduğu ev, dinsel bir özellik kazanmıştır.

Augustus'tan sonra gelen imparatorlar bir taraftan Augustus'un geleneklerini devam ettirirken diğer taraftan ağırlık noktalarını yaşamın başka alanlarına kaydırmışlardır. Sezar ve Augustus'tan sonra da yönetime gelen imparatorlar büyük forumlar inşa ettirmişlerdir (İmparator Forumları). Burada gelenekler ve değişimler çok açıktır.

KLA 421 ROMA İMPARATORLUK MİMARİSİ
Prof. Dr. Musa KADIOĞLU
1946